

Protokol o vode a zdraví

k Dohovoru o ochrane a využívaní hraničných vodných tokov a medzinárodných jazier z roku 1992

Zmluvné strany tohto Protokolu,

Dbajúc na skutočnosť, že voda je nevyhnutná pre udržanie života a že dostupnosť vody v množstve a kvalite, dostatočných na splňanie základných ľudských potrieb, je predpokladom pre zlepšovanie zdravia a udržateľný rozvoj;

Uvedomujúc si úžitok, ktorý pre ľudské zdravie a blahobyt vyplýva zo zdravej a čistej vody a harmonického a riadne fungujúceho vodného prostredia;

Uvedomujúc si, že povrchové a spodné vody predstavujú obnoviteľné zdroje s obmedzenou schopnosťou zotaviť sa z nepriaznivých dopadov ľudských činností na ich množstvo a kvalitu; že akékoľvek nerešpektovanie týchto obmedzení môže viesť k nepriaznivým krátkodobým i dlhodobým následkom pre ľudské zdravie a blahobyt, a že v dôsledku takejto situácie má pre splňanie potrieb ľudí i ochranu životného prostredia zásadný význam trvalo udržateľné riadenie vodného cyklu;

Uvedomujúc si tiež následky, ktoré môže mať pre verejné zdravie nedostatok vody v množstve a kvalite, dostatočných pre zabezpečenie základných ľudských potrieb, ako aj vážny vplyv takéhoto nedostatku najmä na osoby zraniteľné, znevýhodnené a sociálne vylúčené;

Uvedomujúc si, že prevencia, kontrola a znižovanie výskytu ochorení, súvisiacich s vodou, sú dôležité a naliehavé úlohy, ktoré možno uspokojivo zabezpečovať iba prostredníctvom zvýšenej spolupráce na všetkých úrovniach a medzi všetkými rezortmi v rámci krajín i medzi jednotlivými štátmi;

Uvedomujúc si tiež, že dôležitými aspektmi prevencie, kontroly a znižovania výskytu ochorení, súvisiacich s vodou, sú dozor a zriaďovanie systémov včasného varovania a príslušnej reakcie;

Zakladajúc svoje činnosti na záveroch Konferencie Organizácie spojených národov o životnom prostredí a rozvoji (Rio de Janeiro 1992), a najmä na Deklarácii z Ria a Agende 21, ako aj na programe, zameranom na ďalšie zavádzanie Agendy 21 (New York 1997) a následnom rozhodnutí Komisie pre trvalo udržateľný rozvoj pre oblasť trvalo udržateľného využívania sladkej vody (New York 1998);

Čerpajúc inšpiráciu z príslušných ustanovení Dohovoru o ochrane a využívaní hraničných vodných tokov a medzinárodných jazier z roku 1992 a zdôrazňujúc potrebu podporovania širšieho využívania týchto ustanovení a doplnenia horeuvedeného Dohovoru o ďalšie opatrenia, zamerané na upevňovanie a ochranu verejného zdravia;

Berúc na vedomie Dohovor o vyhodnocovaní vplyvov životného prostredia v cezhraničnom kontexte z roku 1991, Dohovor o cezhraničných účinkoch priemyselných havárií z roku 1992, Dohovor organizácie spojených národov o práve neplavebného využívania medzinárodných vodných tokov z roku 1997 a Dohovor o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach, súvisiacich so životným prostredím z roku 1998;

Berúc ďalej na vedomie relevantné zásady, ciele a odporúčania, obsiahnuté v Európskej charte o životnom prostredí a zdraví z roku 1989, Helsinskej deklarácii o životnom prostredí a zdraví z roku 1994 a v deklaráciách, odporúčaní a rezolúciách ministrov, vydaných v rámci procesu Životné prostredie pre Európu;

Uznávajúc platnosť a význam iných európskych iniciatív, nástrojov a procesov, zameraných na životné prostredie, ako aj prípravy a zavádzania Národných akčných plánov pre životné prostredie a zdravie a prípravy a zavádzania Národných akčných plánov pre životné prostredie;

Schvaľujúc úsilie, ktoré doteraz vykonali Komisia Organizácie spojených národov pre Európu a Regionálny úrad Svetovej zdravotníckej organizácie pre Európu v záujme upevnenia dvojstrannej a mnohostrannej spolupráce, zameranej na prevenciu, kontrolu a znižovanie výskytu ochorenia, súvisiaceho s vodou;

Povzbudení mnohými príkladmi úspechov, ktoré dosiahli členské štáty Hospodárskej komisie Organizácie spojených národov pre Európu a Regionálny úrad Svetovej zdravotníckej organizácie pre Európu pri znižovaní znečisťovania životného prostredia a pri obnovovaní vodného prostredia tak, aby mohlo podporovať zdravie a blahobyt človeka; dohodli sa takto:

Článok 1

Cieľ

Cieľom tohto protokolu je podporovať v rámci trvalo udržateľného rozvoja na všetkých relevantných úrovniach v národnom i medzinárodnom kontexte ochranu ľudského zdravia a blahobytu na individuálnej i kolektívnej úrovni, uskutočňovanú prostredníctvom zlepšenia využívania vody, zahŕňajúceho ochranu vodných ekosystémov, ako aj prostredníctvom prevencie, kontroly a znižovania výskytu ochorenia, súvisiaceho s vodou.

Článok 2

Definície

Pre účely tohto Protokolu pojem:

1. "ochorenie, súvisiace s vodou" znamená akékoľvek významné a rozšírené účinky na ľudské zdravie, zahŕňajúce smrť, invaliditu, chorobu alebo iné zdravotné postihnutie, spôsobené priamo alebo nepriamo stavom, alebo zmenami v množstve a kvalite akýchkoľvek vôd;
2. "pitná voda" znamená vodu, ktorú ľudia používajú na pitie, varenie, prípravu stravy, osobnú hygienu alebo podobné účely, alebo vodu, ktorá má byť určená na použitie na horeuvedené účely;
3. "podzemná voda" znamená všetku vodu, ktorá sa nachádza pod povrchom zeme v saturačnej zóne a ktorá je v priamom styku s pôdou alebo s podložíom;
4. "uzavreté vodné" zdroje znamená umelo vytvorené zdroje vody, oddelené od povrchových sladkých i príbrežných morských vôd bez ohľadu na to, či sa nachádzajú v budove alebo mimo nej;
5. "hraničné vody" znamená akékoľvek povrchové alebo podzemné vody, ktoré označujú alebo prekračujú hranice medzi dvoma alebo viacerými štátmi, alebo ktoré sú na týchto hraniciach umiestnené; v prípadoch, v ktorých vtekajú cezhraničné vody priamo do mora sa končia na priamke, prechádzajúcej cez ich ústia a spájajúcej body najnižšieho stavu hladiny na oboch brehoch;
6. "cezhraničné účinky" ochorenia súvisiaceho s vodou znamená akékoľvek významné účinky na ľudské zdravie, zahŕňajúce smrť, invaliditu, chorobu alebo iné zdravotné postihnutie a vyskytujúce sa na území, spadajúcom pod jurisdikciu jednej zmluvnej strany, ktoré sú priamo alebo nepriamo spôsobené stavom, alebo zmenami v množstve a kvalite akýchkoľvek vôd v oblasti, spadajúcej pod jurisdikciu inej zmluvnej strany bez ohľadu na skutočnosť, či predstavujú takéto účinky významný cezhraničný dopad;
7. "cezhraničný dopad" znamená akýkoľvek nepriaznivý vplyv na životné prostredie, spôsobený zmenou stavu cezhraničných vôd, prejavujúci sa na území spadajúcom pod jurisdikciu zmluvnej strany Dohovoru a zapríčinený ľudskou činnosťou, fyzický pôvod ktorej je úplne alebo čiastočne na území spadajúcom pod jurisdikciu inej zmluvnej strany Dohovoru; takéto vplyvy na životné prostredie zahŕňajú vplyvy na zdravie a bezpečnosť ľudí, rastlinstvo, živočíšnu ríšu, pôdu, vzduch,

vodu, podnebie, krajinu a historické pamiatky alebo iné fyzické objekty, ako aj vzájomné interakcie medzi týmito faktormi; zahŕňajú i vplyvy, ktoré má na kultúrne dedičstvo alebo spoločensko-ekonomické podmienky narušenie horeuvedených faktorov;

8. "sanitácia" znamená zhromažďovanie, preprava, spracovávanie a likvidácia ľudských exkrementov, uskutočňovaná prostredníctvom hromadných systémov alebo prostredníctvom zariadení, slúžiacich jedinej domácnosti alebo zariadeniu;
9. "hromadný systém" znamená:
 - a. systém na dodávku pitnej vody do väčšieho počtu domácností alebo zariadení, a/alebo
 - b. systém na zabezpečovanie sanitácie, slúžiaci väčšiemu počtu domácností alebo zariadení a kde je to vhodné, tiež umožnenie zberu, dopravy, nakladania a odstraňovania alebo opätovného využitia priemyselných odpadových vôd bez ohľadu na to, či je zabezpečovaný orgánom v rámci verejného sektoru, podnikom zo súkromného sektoru, alebo vzájomnou spolupracou oboch sektorov;
10. "plán využívania" vody znamená plán na rozvoj, využívanie, ochranu, resp. používanie špecifických vodných zdrojov v rámci teritoriálnych území alebo podzemných vodonosných vrstiev, vrátane ochrany ich ekosystémov;
11. "verejnosť" znamená jednu alebo viac fyzických alebo právnických osôb a v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi alebo zvyklosťami ich spolky, organizácie a skupiny;
12. "verejný orgán" znamená:
 - a. vládu na národnej, regionálnej a inej úrovni,
 - b. fyzické alebo právnické osoby, vykonávajúce na základe vnútroštátnych právnych predpisov administratívne funkcie, vrátane osobitných povinností, činností a služieb, súvisiacich so životným prostredím, verejným zdravím, sanitáciou alebo dodávkou vody,
 - c. akékoľvek fyzické alebo právnické osoby, poverené zodpovednosťou alebo funkciou, alebo poskytujúce verejné služby v súvislosti so životným prostredím, verejným zdravím, sanitáciou alebo dodávkou vody, ktoré vykonávajú činnosť pod vedením orgánu alebo osoby, spadajúcej pod horeuvedené pododseky (a) alebo (b),
 - d. inštitúcie, spadajúce pod ktorúkoľvek z organizácií pre regionálnu hospodársku integráciu, uvedených v článku 21, ktorá je zmluvnou stranou;Táto definícia sa nevzťahuje na orgány alebo inštitúcie, vystupujúce ako súdne alebo legislatívne orgány alebo inštitúcie;
13. "miestny" sa vzťahuje na všetky relevantné úrovne správnej jednotky, nachádzajúce sa pod celoštátnou úrovňou;
14. "Dohovor" znamená Dohovor o ochrane a využívaní cezhraničných vodných tokov a medzinárodných jazier, podpísaný dňa 17. marca 1992 v Helsinkách;
15. "schôdza zmluvných strán dohovoru" znamená orgán, zriadený zmluvnými stranami Dohovoru v súlade s jeho článkom 17;
16. "zmluvná strana" znamená, ak to zo znenia Protokolu nevyplýva ináč, štát alebo organizáciu v rámci regionálnej ekonomickej integrácie uvedenej v článku 21, ktorá sa zaviazala riadiť týmto Protokolom a pre ktorú nadobudol tento Protokol platnosť;
17. "schôdza zmluvných strán" znamená orgán, zriadený zmluvnými stranami v súlade s článkom 15.

Článok 3

Pôsobnosť

Ustanovenia tohto Protokolu sa vzťahujú na:

- a. povrchové sladké vody;
- b. podzemné vody;
- c. ústia riek;

- d. pobrežné vody, využívané na rekreačné účely, alebo na chov rýb v rámci poľnohospodárstva, alebo na chov a zber jedlých mäkkýšov;
- e. vnútrozemské vody, v ktorých sa vo všeobecnosti možno kúpať;
- f. vodu počas čerpania, prevozu, úpravy alebo dodávania;
- g. odpadovú vodu počas zhromažďovania, prevozu, čistenia a vypúšťania do životného prostredia, alebo opätovného využívania.

Článok 4

Všeobecné ustanovenia

1. Zmluvné strany podniknú všetky potrebné opatrenia, zamerané na prevenciu, kontrolu a znižovanie výskytu ochorenia súvisiaceho s vodou. Budú tak konať v rámci integrovaných systémov využívania vody, cieľom ktorých je trvalo udržateľné využívanie vodných zdrojov a taká kvalita okolitej vody, ktorá neohrozuje zdravie človeka, a ochrana vodných ekosystémov.
2. Zmluvné strany podniknú najmä všetky potrebné opatrenia, zamerané na dosiahnutie:
 - a. dostatočnej dodávky zdravej pitnej vody, ktorá neobsahuje mikroorganizmy, parazity a látky, predstavujúce v dôsledku svojho množstva alebo koncentrácie potenciálne nebezpečenstvo pre ľudské zdravie. Bude sa tak diať najmä prostredníctvom ochrany zásob vody, ktoré sa používajú ako zdroje pitnej vody a tiež prostredníctvom zriaďovania, zdokonaľovania a údržby hromadných systémov;
 - b. dostatočnej sanitácie, ktorá bude na úrovni, postačujúcej na ochranu ľudského zdravia a životného prostredia. Bude sa tak diať najmä prostredníctvom zriaďovania, zdokonaľovania a údržby hromadných systémov;
 - c. účinnej ochrany zásob vody, používaných ako zdroje pitnej vody a s nimi súvisiacich vodných ekosystémov pred znečisťovaním z iných oblastí, vrátane poľnohospodárstva, priemyslu a únikov a emisií nebezpečných látok z iných zdrojov. Cieľom takýchto opatrení sú účinné znižovanie koncentrácií a eliminácia látok, ktoré sú považované za nebezpečné pre ľudské zdravie a vodné ekosystémy;
 - d. dostatočných zábezpek pre ľudské zdravie proti ochoreniu súvisiacemu s vodou, spôsobenému používaním vody určenej na rekreačné účely alebo na chov rýb v rámci poľnohospodárstva, vody určenej na chov jedlých mäkkýšov alebo vody, z ktorej sa jedlé mäkkýše zberajú, ďalej odpadovej vody používanej na zavlažovanie, alebo používaním kanalizačných kalov v poľnohospodárstve alebo vodných poľnohospodárskych kultúrach;
 - e. účinných systémov, používaných na monitorovanie situácií, ktoré by mohli viesť k epidémiám alebo lokálnemu výskytu ochorenia súvisiaceho s vodou a na prijímanie opatrení v prípade jeho výskytu alebo rizika jeho výskytu.
3. Zmienky o pitnej vode a sanitácii, objavujúce sa v ďalšom texte tohto Protokolu, sa týkajú pitnej vody a sanitácie, ktoré splňajú požiadavky, uvedené v druhom odseku tohto článku.
4. Zmluvné strany založia všetky horeuvedené opatrenia na vyhodnotení každého z jeho návrhov z hľadiska všetkých jeho dopadov, vrátane úžitku, nevýhod a nákladov pre oblasť:
 - a. ľudského zdravia,
 - b. zásob vody, a
 - c. trvalo udržateľného rozvoja;a budú brať do úvahy rozličné dopady akýchkoľvek navrhovaných nových opatrení na jednotlivé zložky životného prostredia.
5. Zmluvné strany uskutočnia všetky kroky, potrebné na vytvorenie stabilného právneho, administratívneho a hospodárskeho rámca, umožňujúceho verejnému, súkromnému i dobrovoľnému sektoru prispievať k zlepšovaniu využívania vody za účelom prevencie, kontroly a znižovania výskytu ochorenia, súvisiaceho s vodou.
6. Zmluvné strany budú vyžadovať, aby verejné orgány, ktoré uvažujú o vykonaní opatrenia, ktoré môže mať významný dopad na prostredie akýchkoľvek vôd, spadajúcich pod pôsobnosť tohto Protokolu, alebo ktoré schvaľujú vykonanie takéhoto opatrenia inými subjektami, aby venovali príslušnú pozornosť akémukoľvek potenciálnemu dopadu, ktorý môže mať takéto opatrenie na verejné zdravie.

7. V prípadoch, v ktorých je zmluvná strana súčasne zmluvnou stranou Dohovoru o dopade vyhodnocovania stavu životného prostredia v cezhraničnom kontexte, bude dodržiavanie požiadaviek tohto Dohovoru verejnými orgánmi tejto zmluvnej strany, týkajúcich sa navrhovaných opatrení, i dodržiavaním požiadaviek, vzťahujúcich sa na tie isté požiadavky podľa odseku 6 tohto článku.
8. Ustanovenia tohto Protokolu nemajú vplyv na práva zmluvných strán dodržiavať, prijímať alebo zavádzať opatrenia prísnejšie ako tie, ktoré sú predpísané v tomto Protokole.
9. Ustanovenia tohto Protokolu nemajú vplyv na práva a povinnosti ktorejkoľvek z jeho zmluvných strán, vyplývajúce z Dohovoru alebo ktorejkoľvek inej existujúcej medzinárodnej dohody. Toto ustanovenie sa nevzťahuje na prípady, v ktorých sú požiadavky, vyplývajúce z tohto Protokolu, prísnejšie ako príslušné požiadavky, vyplývajúce z Dohovoru alebo akýchkoľvek iných existujúcich medzinárodných dohôd.

Článok 5

Princípy a prístupy

Pri uskutočňovaní opatrení, zameraných na uplatňovanie tohto Protokolu, sa budú zmluvné strany riadiť najmä nasledujúcimi princípmi a prístupmi:

- a. princípom opatrnosti, na základe ktorého sa opatrenia, zamerané na prevenciu, kontrolu alebo znižovanie výskytu ochorenia súvisiaceho s vodou nebudú odďaľovať z dôvodu, že vedecký výskum zatiaľ nepotvrdil príčinnú súvislosť medzi faktorom, ktorého sa opatrenie týka na jednej strane a medzi potenciálnym príspevkom tohto faktora k výskytu ochorenia súvisiaceho s vodou, resp. k výskytu cezhraničného dopadu, na strane druhej;
- b. princípom, že znečisťovateľ musí platiť, na základe ktorého bude náklady, súvisiace s prevenciou znečisťovania životného prostredia, jeho kontrolovaním a znižovaním, niesť znečisťovateľ;
- c. v súlade s Chartou OSN a zásadami medzinárodného práva majú štáty zvrchované právo využívať svoje zdroje podľa svojej vlastnej politiky v oblasti životného prostredia a rozvoja a súčasne povinnosť zaručiť, aby činnosti, vykonávané pod ich jurisdikciou alebo zvrchovanou kontrolou nepoškodzovali životné prostredie, iné štáty, alebo oblasti, nachádzajúce sa mimo hraníc ich národnej jurisdikcie;
- d. zásoby vody sa budú využívať spôsobom, zaručujúcim napĺňanie potrieb súčasnej generácie bez ohrozenia schopnosti budúcich generácií napĺňať svoje vlastné potreby;
- e. je potrebné vykonávať preventívne opatrenia, zamerané na odvrátenie epidémií a lokálnych výskytov ochorenia súvisiaceho s vodou a chrániť vodné zdroje, používané ako zdroje pitnej vody, pretože takéto opatrenia riešia daný problém účinnejšie a môžu byť menej nákladné ako opatrenia, zamerané na odstraňovanie už vzniknutých škôd;
- f. opatrenia, zamerané na využívanie a kontrolu vodných zdrojov, by sa mali uskutočňovať na najnižšej vhodnej administratívnej úrovni;
- g. voda má spoločenskú, hospodársku a ekologickú hodnotu a mala by sa preto využívať spôsobom, zabezpečujúcim dosiahnutie najpriateľnejšej a čo možno najtrvalejšie udržateľnej kombinácie týchto hodnôt;
- h. efektívne využívanie vody by sa malo podporovať pomocou ekonomických nástrojov i budovania povedomia;
- i. dostupnosť informácií a účasť verejnosti na rozhodovacom procese, súvisiacom s vodou a zdravím, sú okrem iného potrebné i v záujme zvyšovania kvality a počtu prijatých rozhodnutí, v záujme prispievania k povedomiu verejnosti v danej oblasti, ako aj v záujme poskytnutia verejnosti príležitosti vyjadriť svoje obavy a umožnenia verejným orgánom brať tieto obavy riadne do úvahy. Takáto dostupnosť informácií a účasť na rozhodovaní by mali byť doplnené i primeranou dostupnosťou súdneho i administratívneho preskúmania príslušných rozhodnutí;
- j. využívanie vodných zdrojov by sa malo podľa možnosti riadiť integrovaným spôsobom, založeným na vodných zberných oblastiach, cieľom ktorého je spojenie spoločenského a hospodárskeho rozvoja s ochranou prírodných ekosystémov a vzťahovanie riadenia vodných zdrojov k regulačným opatreniam, súvisiacimi s ostatnými zložkami životného prostredia. Takýto integrovaný prístup by sa mal uplatňovať v rámci celej zbernej oblasti bez ohľadu na to, či má cezhraničný charakter, vrátane jej príbrežných vôd, alebo v rámci celej podzemnej vodonosnej vrstvy;

- k. osobitnú pozornosť je potrebné venovať najmä ochrane ľudí, ktorí zvlášť náchylní na ochorenie, súvisiace s vodou;
- l. spravodlivý prístup k vode, dostatočnej v zmysle množstva i kvality, sa musí zabezpečiť pre všetkých členov spoločnosti, najmä však pre tých, ktorí sú postihnutí znevýhodnením alebo spoločenským vylúčením;
- m. ako protihodnotou svojich práv a nárokov na vodu, ktoré im vznikajú na základe súkromného i verejného práva, by mali fyzické a právnické osoby a inštitúcie z verejného i súkromného sektoru prispievať k ochrane vodného prostredia a k šetreniu vodných zdrojov; a
- n. pri zavádzaní tohto Protokolu by sa mali vo všetkých rozhodnutiach odrážať miestne problémy, potreby a skúsenosti.

Článok 6

Ciele a cieľové dátumy

1. V záujme dosiahnutia cieľa tohto Protokolu sa budú zmluvné strany snažiť o:
 - a. zabezpečenie dostupnosti pitnej vody pre každého;
 - b. zabezpečenie sanitácie pre každéhoa budú tak konať v rámci integrovaného systému využívania vodných zdrojov, cieľom ktorého bude ich trvalo udržateľné využívanie a taká kvalita okolitých vôd, ktorá nebude ohrozovať zdravie človeka ani ochranu vodných ekosystémov.
2. Za účelom dosiahnutia týchto cieľov bude každá zmluvná strana vypracovávať, zverejňovať a periodicky vyhodnocovať svoje ciele na národnej alebo miestnej úrovni., potrebné v záujme dosiahnutia alebo udržiavania vysokej úrovne ochrany proti ochoreniam, súvisiacim s vodou. Takéto ciele budú podliehať periodickému prehodnocovaniu. Pri všetkých horeuvedených činnostiach uskutočnia všetky zmluvné strany spravodlivým a/alebo prehľadným spôsobom príslušné praktické, resp. iné opatrenia, zabezpečujúce, aby sa na nich zúčastnila verejnosť a postarajú sa, aby sa výsledok účasti verejnosti náležitým spôsobom zohľadnil. takéto ciele pre prevenciu, kontrolu a znižovanie výskytu ochorení, súvisiacich s vodou sa budú -- s výnimkou prípadov, v ktorých budú v dôsledku celoštátnych alebo miestnych okolností irelevantné -- okrem iného vzťahovať na:
 - a. kvalitu dodávanej pitnej vody, berúc pri tom do úvahy Smernice Svetovej zdravotníckej organizácie pre kvalitu pitnej vody;
 - b. znižovanie rozsahu epidémií a lokálneho výskytu ochorenia, súvisiaceho s vodou,;
 - c. veľkosť svojho územia, alebo množstvo, alebo pomernú časť obyvateľstva, ktorým by mali slúžiť hromadné systémy na dodávku pitnej vody, alebo pri ktorých by sa mala zlepšiť dodávka pitnej vody, poskytovanej inými spôsobmi;
 - d. veľkosť svojho územia, alebo množstvo, alebo pomernú časť obyvateľstva, ktorým by mali slúžiť hromadné systémy sanitácie, alebo pri ktorých by sa mala zlepšiť sanitácia, zabezpečovaná inými spôsobmi;
 - e. štandard fungovania, ktorý by mali takéto hromadné systémy, alebo iné spôsoby dodávky pitnej vody a zabezpečovania sanitácie, dosahovať;
 - f. používanie uznávaných správnych postupov pri riadení dodávania vody a zabezpečovaní sanitácie, vrátane ochrany vôd, využívaných ako zdroj pitnej vody;
 - g. znižovanie vypúšťania:
 - i. nečistených odpadových vôd, a
 - ii. nečistených zrážkových vôd zo zberných systémov odpadových vôd do vôd, spadajúcich pod pôsobnosť tohto Protokolu;
 - h. kvalitu odpadových vôd, vypúšťaných do vôd, spadajúcich pod pôsobnosť tohto Protokolu zo zariadení na čistenie odpadových vôd;
 - i. likvidáciu alebo opätovné využívanie kalov z hromadných sanitačných systémov alebo iných sanitačných zariadení a kvalitu odpadových vôd používaných na zavlažovanie, berúc pri tom do úvahy Smernice Svetovej zdravotníckej organizácie (SZO) a Environmentálny program Spojených národov (United Nations Environment Programme - UNEP) pre bezpečné používanie odpadových vôd a exkrementov v poľnohospodárstve a vodných poľnohospodárskych kultúrach;
 - j. kvalitu vôd používaných ako zdrojov pitnej vody, ktoré sa bežne používajú na kúpanie, alebo ktoré sa používajú na chov rýb alebo na chov alebo zber jedlých mäkkýšov;

- k. používanie uznávaných správnych postupov pri využívaní uzavretých vodných plôch, ktoré možno všeobecne používať na kúpanie na kúpanie;
 - l. identifikovanie a náprava stavu mimoriadne znečistených lokalít, ktoré nepriaznivým spôsobom ovplyvňujú, alebo môžu ovplyvňovať vody spadajúce pod pôsobnosť tohto Protokolu, čím predstavujú hrozbu vzniku ochorenia, súvisiaceho s vodou;
 - m. efektívnosť systémov riadenia, rozvoja, ochrany a využívania vodných zdrojov, vrátane aplikovania uznávaných správnych postupov na kontrolu znečisťovania zo zdrojov všetkých druhov;
 - n. frekvenciu, s akou sa medzi informáciami, zverejňovanie ktorých je požadované podľa odseku 3 článku 7, nachádzajú aj informácie, ktoré sa týkajú sa kvality pitnej vody a iných druhov vôd a ktoré sú významné z hľadiska cieľov, uvedených v tomto odseku.
3. Dva roky odo dňa, keď sa štát stane zmluvnou stranou, je každá zmluvná strana povinná vypracovať aj zverejniť ciele, uvedené v odseku 2 tohto článku a dátumy, do ktorých chce tieto ciele dosiahnuť.
4. V prípadoch, v ktorých sa predvída v záujme dosiahnutia niektorého z cieľov dlhodobý implementačný proces, sa stanovujú strednodobé, alebo postupné ciele.
5. V záujme dosiahnutia týchto cieľov je každá zo zmluvných strán povinná:
- a. zaviesť na celoštátnej alebo miestnej úrovni postupy, zabezpečujúce koordináciu medzi jej kompetentnými orgánmi;
 - b. vypracovať plány využívania vôd v cezhraničnom, národnom, resp. miestnom kontexte, založené podľa možnosti na povodiach, alebo vodonosných vrstvách podzemných vôd. spravodlivým a prehľadným spôsobom pri tom uskutočnia príslušné praktické, resp. iné opatrenia, zabezpečujúce, aby sa na vypracovávaní plánov zúčastnila verejnosť a postarajú sa, aby sa výsledok účasti verejnosti náležitým spôsobom zohľadnil. Takéto plány možno pod podmienkou, že dovoľia verejnosti jasné pochopenie návrhov, zameraných na dosiahnutie -- uskutočnené do predpísaného termínu -- cieľov uvedených v tomto článku, zabudovať do iných relevantných plánov, programov alebo dokumentov, vypracovávaných pre iné účely;
 - c. vypracovať a udržiavať právny a inštitucionálny rámec, zabezpečujúci monitorovanie a uzákoňovanie noriem pre kvalitu pitnej vody;
 - d. vypracovať a vykonávať opatrenia, vo vhodných prípadoch právneho a inštitucionálneho charakteru, zamerané na monitorovanie a podporovanie a v potrebných prípadoch aj na prijímanie zákonných úprav na dosahovanie tých noriem a úrovne vykonávania činností, pre ktoré sú stanovené ciele v odseku 2 tohto článku;

Článok 7

Kontrolovanie a vyhodnocovanie dosahovaného pokroku

1. Každá zo zmluvných strán má zhromažďovať a vyhodnocovať údaje, týkajúce sa:
 - a. pokroku, ktorý dosahuje pri plnení cieľov, uvedených v článku 6;
 - b. zmien ukazovateľov, navrhnutých za účelom vyhodnotenia miery úspešnosti tohto pokroku z hľadiska prevencie, kontroly a znižovania výskytu ochorenia, súvisiaceho s vodou.
2. Každá zo zmluvných strán je povinná zverejňovať výsledky horeuvedeného zhromažďovania a vyhodnocovania údajov. Frekvenciu takéhoto zverejňovania stanoví schôdzka zmluvných strán.
3. Každá zo zmluvných strán je povinná zabezpečiť, aby boli výsledky vyhodnocovania vody a splaškov, vykonávaného pre účely horeuvedeného zhromažďovania údajov, dostupné verejnosti.
4. Na základe takéhoto zhromažďovania a vyhodnocovania údajov je každá zo zmluvných strán povinná vyhodnocovať periodicky pokrok, dosahovaný pri plnení cieľov podľa odseku 2 článku 6, ktorý je povinná zverejňovať. Frekvenciu takéhoto zverejňovania stanoví schôdzka zmluvných strán. Bez obmedzenia možnosti vykonávať takéto vyhodnocovanie aj častejšie bude táto činnosť zahŕňať aj periodické vyhodnocovanie cieľov, podľa toho istého odseku, účelom ktorého bude ich zdokonaľovanie poznatkov vo svetle vedecko-technických.

5. Každá zo zmluvných strán je povinná Sekretariátu poskytnúť správu, predstavujúcu súhrn zhromaždených a vyhodnotených údajov a vyhodnotenia dosiahnutého pokroku, určenú na poskytnutie ostatným zmluvným stranám. Horeuvedená správa musí byť v súlade s pokynmi, ktoré vypracuje schôdza zmluvných strán. Takéto pokyny zmluvným stranám umožnia, aby mohli pre tento účel využiť aj správy, poskytujúce informácie pre iné medzinárodné fóra.
6. Na základe takýchto správ bude schôdza zmluvných strán vyhodnocovať pokrok, ktorý zmluvné strany dosiahli pri zavádzaní tohto Protokolu.

Článok 8

Systemy odpovede

1. Každá zmluvná strana podľa potreby zabezpečí, aby:
 - a. sa na celoštátnej a miestnej úrovni zriaďovali, zdokonaľovali, alebo udržiavali komplexné systémy kontroly (surveillance) a včasného varovania, ktoré majú:
 - i. identifikovať epidémie alebo jednotlivé výskyty ochorení, súvisiacich s vodou, alebo významné hrozby takýchto epidémií alebo ochorení, vrátane epidémií alebo jednotlivých ochorení v dôsledku extrémnych poveternostných podmienok;
 - ii. poskytovať príslušným verejným orgánom jasné informácie o takýchto epidémiách, jednotlivých výskytoch ochorení, alebo hrozbách ich výskytu;
 - iii. v prípade bezprostredného ohrozenia verejného zdravia ochorením, súvisiacim s vodou rozširovať medzi verejnosťou, ktorá by mohla byť postihnutá, všetky informácie, ktoré má k dispozícii verejný orgán a ktoré môžu verejnosti pomôcť vykonať opatrenia, zamerané na zabránenie škodám, alebo na ich zmiernenie;
 - iv. poskytovať príslušným verejným orgánom a v prípade potreby i verejnosti odporúčania, súvisiace s preventívnymi a nápravnými opatreniami;
 - b. aby sa včas a riadne pripravili na celoštátnej i miestnej úrovni podrobné plány pre nepredvídané udalosti, zabezpečujúce primeranú reakciu na prípady horeuvedených epidémií, výskytov ochorení a rizík;
 - c. aby kompetentné orgány mali v súlade s príslušnými plánmi pre nepredvídané udalosti dostatočnú kapacitu, potrebnú na zareagovanie na horeuvedené epidémie, jednotlivé výskyty ochorenia a riziká.
2. Systémy kontroly a včasného varovania, plány pre nepredvídané udalosti a kapacity, používané v rámci reakcie, týkajúce sa ochorenia súvisiaceho s vodou, možno kombinovať s podobnými systémami, plánmi a kapacitami, súvisiacimi s inými záležitosťami.
3. Do troch rokov od dátumu, keď sa štát stane zmluvnou stranou, je každá zmluvná strana povinná mať zriadený systém kontroly (surveillance) a včasného varovania, vypracovaný plán pre nepredvídané udalosti a zabezpečené kapacity na možnosť reakcie podľa odseku 1 tohto článku.

Článok 9

Verejný povedomie, osвета, vzdelávanie, výskum, rozvoj a informovanosť

1. Zmluvné strany sú povinné podniknúť kroky, zamerané na zvýšenie povedomia vo všetkých sektoroch verejnosti v oblasti:
 - a. dôležitosti využívania vody a verejného zdravia, ako aj vzájomného vzťahu medzi nimi;
 - b. práv, nárokov a zodpovedajúcich povinností, ktoré vyplývajú na základe súkromného a verejného práva pre fyzické a právnické osoby a inštitúcie v súvislosti s vodou, ako aj ich morálnej povinnosti prispievať k ochrane vodného prostredia a zachovávaniu zdrojov vody.
2. Zmluvné strany zabezpečia, aby,
 - a. všetci, ktorí zodpovedajú za využívanie a dodávanie vody a za sanitáciu, rozumeli verejným aspektom svojej práce; a
 - b. všetci, ktorí zodpovedajú za verejné zdravie, rozumeli základným princípom využívania a dodávania vody a sanitácie.

3. Zmluvné strany sú povinné podporovať vzdelávanie a školenie odborného a technického personálu, ktorý je potrebný na zabezpečenie využívania vodných zdrojov a pre fungujúce systémy dodávky pitnej vody a sanitácie a musia ho stimulovať, aby si dopĺňal a zdokonaľoval svoje vedomosti a odborné schopnosti. Takéto vzdelávanie a školenie bude zahŕňať príslušné aspekty verejného zdravia.
4. Zmluvné strany sú povinné podporovať:
 - a. výskum a rozvoj v oblasti nákladovo efektívnych prostriedkov a postupov na prevenciu, kontrolu a znižovanie výskytu ochorení, súvisiacich s vodou;
 - b. rozvoj integrovaných informačných systémov a poskytovanie informácií orgánom kompetentným v tejto oblasti o dlhodobých trendoch, aktuálnych príčinách znepokojenia, problémoch v minulosti a spôsobe ich riešenia.

Článok 10

Informovanie verejnosti

1. Okrem požiadaviek na zverejňovanie osobitných informácií a dokumentov, ktoré pre zmluvné strany vyplývajú z tohto Protokolu, uskutoční každá zo zmluvných strán v rámci svojej legislatívy opatrenia, na základe ktorých bude možné poskytovať verejnosti také informácie, ktoré budú odôvodniteľne potrebné za účelom verejnej diskusie o:
 - a. stanovovaní cieľov a cieľových dátumov ich dosiahnutia a vypracovávaní plánov využívania vody, uskutočňovanými v súlade s článkom 6;
 - b. vypracovávaní, zdokonaľovaní alebo vykonávaní systémov kontroly a včasnej výstrahy a plánov pre nepredvídané udalosti, uskutočňovaných v súlade s článkom 8;
 - c. podporovaní verejného povedomia, vzdelávania, školenia, výskumu, rozvoja a informovanosti v súlade s článkom 9.
2. Každá zmluvná strana v rámci svojej národnej legislatívy zabezpečí, aby verejné orgány pri reagovaní na žiadosť o poskytnutie iných informácií, významných z hľadiska uplatňovania tohto Protokolu, poskytli v primeranom čase takéto informácie verejnosti.
3. Zmluvné strany zabezpečia, aby informácie, ktoré je potrebné na základe tohto Protokolu zverejňovať alebo zdostupňovať verejnosti, boli dané bezodplatne a v ktorejkoľvek odôvodniteľnej chvíli verejnosti k dispozícii. Zabezpečia tiež pre verejnosť dostupnosť primeraných prostriedkov, umožňujúcich získavať za primeraný poplatok od zmluvných strán kópie takýchto informácií.
4. Nič z toho, čo je uvedené v tomto Protokole, nesmie verejný orgán nútiť k zverejňovaniu, alebo zdostupňovaniu informácií verejnosti, ak:
 - a. verejný orgán takéto informácie nemá k dispozícii;
 - b. je žiadosť o informácie zjavne neopodstatnená, alebo formulovaná príliš všeobecným spôsobom; alebo
 - c. sa informácie týkajú buď materiálov, ktoré sú v štádiu dokončovania, alebo interných správ, ktoré si navzájom odovzdávajú verejné orgány a keď takúto výnimku -- zohľadňujúc pri tom úžitok, ktorý by takéto odhalenie prinieslo z hľadiska verejného záujmu -- pripúšťajú vnútroštátne právne predpisy alebo bežná prax.
5. Nič z toho, čo je uvedené v tomto Protokole, nesmie verejný orgán nútiť k zverejňovaniu, alebo zdostupňovaniu informácií verejnosti, ak by malo takéto ich odhalenie nepriaznivý vplyv na:
 - a. dôverný charakter konania verejných orgánov v prípadoch, keď ho umožňujú vnútroštátne právne predpisy;
 - b. medzinárodné vzťahy, národnú obranu alebo verejnú bezpečnosť;
 - c. vykonávanie spravodlivosti, možnosť jednotlivca podrobiť sa spravodlivému súdному konaniu, alebo schopnosť verejného orgánu vykonávať vyšetrovanie trestnej alebo disciplinárnej povahy;
 - d. dôverný charakter komerčných alebo priemyselných informácií v prípadoch, keď takýto dôverný charakter zaručuje v záujme ochrany legitímnych hospodárskych záujmov vnútroštátny právny predpis. Informácie o emisiách a únikoch látok, ktoré sú významné z hľadiska ochrany životného prostredia, sa v kontexte tohoto bodu poskytovať budú;
 - e. práva, súvisiace s duševným vlastníctvom;

- f. dôvernosť osobných údajov, resp. záznamov, týkajúcich sa fyzickej osoby v prípadoch, keď táto osoba s poskytnutím takýchto informácií nesúhlasí a/alebo keď jej takúto dôvernosť zaručuje zákon;
- g. záujmy tretej osoby, ktorá poskytla požadované informácie bez toho, aby tak aby bola povinná urobiť alebo aby na to bola právne donúiteľná, a keď takáto tretia osoba so zverejnením materiálu nesúhlasí; alebo
- h. prostredie, ktorého sa takéto informácie týkajú, napríklad na miesta rozmnožovania vzácnych biologických druhov.

Horeuvedené dôvody pre odopretie odhalenia informácií sa budú interpretovať reštriktívnym spôsobom, zohľadňujúc pri tom úžitok, ktorý by takéto odhalenie prinieslo z hľadiska verejného záujmu a berúc do úvahy skutočnosť, či sa informácie týkajú emisií a úniku látok podľa písm.d tohto odseku do životného prostredia.

Článok 11

Medzinárodná spolupráca

Zmluvné strany budú spolupracovať a v prípade potreby si navzájom pomáhať pri:

- a. medzinárodných opatreniach, uskutočňovaných v záujme podporovania cieľov tohto Protokolu;
- b. na základe požiadania pri zavádzaní plánov na celoštátnych a miestnych úrovniach, súvisiacich s vykonávaním tohto Protokolu.

Článok 12

Spoločné a koordinované kroky na medzinárodnej úrovni

Pri plnení ustanovení odsek 1 písm. a) článku 10 sú zmluvné strany povinné podporovať spoluprácu pri uskutočňovaní krokov na medzinárodnej úrovni, súvisiacich s:

- a. vypracovávaním spoločne odsúhlasených cieľov pre oblasti, uvedené v odseku 2 článku 6;
- b. vypracovávaním ukazovateľov pre účely odseku 1b) článku 7, poukazujúcich na úroveň účinnosti opatrení, zameraných na prevenciu, kontrolu a znižovanie výskytu ochorení, súvisiacich s vodou;
- c. zriaďovaním spoločných, alebo koordinovaných systémov kontroly a včasného varovania, plánov pre nepredvídané situácie a kapacít pre reakciu na ne ako súčasť, alebo doplnok národných systémov udržiavaných v súlade s článkom 8 za účelom odpovedania na epidémie alebo lokalizované výskyty ochorenia, súvisiaceho s vodou a významnú hrozbu takýchto epidémií alebo lokalizovaných výskytov, spôsobených najmä v dôsledku havárií, spôsobujúcich znečistenie vody a extrémnych poveternostných udalostí;
- d. vzájomnou pomocou pri odpovedaní na epidémie alebo lokalizované výskyty ochorenia súvisiaceho s vodou a významných hrozieb takýchto epidémií a lokalizovaných výskytov, spôsobených najmä v dôsledku havárií, spôsobujúcich znečistenie vody a extrémnych poveternostných udalostí;
- e. vypracovávaním integrovaných informačných systémov a databáz, výmenou informácií a spoločným využívaním technických a právnych znalostí a skúseností;
- f. rýchlym a jasným informovaním kompetentných orgánov zmluvných strán príslušnými kompetentnými orgánmi inej zmluvnej strany o identifikovaných:
 - i. epidémiách a lokalizovaných výskytoch ochorenia súvisiaceho s vodou a
 - ii. identifikovaných významných hrozbách vypuknutia takýchto epidémií a lokalizovaných výskytov;
- g. vymieňaním informácií o účinných spôsoboch informovania verejnosti o ochorení, súvisiacom s vodou.

Článok 13

Spolupráca v súvislosti s cezhraničnými vodami

1. Všade, kde hranice medzi niektorými zmluvnými stranami zahŕňajú spoločné cezhraničné vody, budú príslušné zmluvné strany okrem plnenia povinností, vyplývajúcich z článkov 11 a 12,

spolupracovať a podľa potreby si navzájom pomáhať pri prevencii, kontrole a zmierňovaní cezhraničných účinkov ochorení súvisiacich s vodou. Budú najmä:

- a. navzájom si vymieňať informácie a poskytovať poznatky o cezhraničných vodách a problémoch a rizikách, ktoré predstavujú pre iné zmluvné strany, hraničiace s nimi prostredníctvom tej istej vody;
 - b. spoločne s inými zmluvnými stranami hraničiacimi s nimi prostredníctvom tej istej cezhraničnej vody vyvíjať na základe odseku 5b) článku 6 snahu o vypracovanie spoločných alebo koordinovaných plánov na využívanie vôd, systémov kontroly (surveillance) a včasného varovania a plánov pre nepredvídané situácie vrátane plánov na využívanie vody, vypracovávaných v súlade s odsekom 1 článku 8 za účelom zabezpečovania potrebných opatrení pri epidémiách alebo lokalizovanom výskyte ochorení, súvisiacich s vodou a pri významnej hrozbe vzniku takýchto epidémií alebo lokalizovaného výskytu, spôsobeného najmä v dôsledku znečistenia vody alebo extrémnych poveternostných udalostí;
 - c. prispôbovať na základe rovnocennosti a reciprocity svoje dohody a iné opatrenia súvisiace s cezhraničnými vodami tak, aby sa vylúčil nesúlad so základnými princípmi tohto Protokolu a definovali ich vzájomné vzťahy a kroky, týkajúce sa cieľov tohto Protokolu;
 - d. viesť na požiadanie ktorejkoľvek zo zmluvných strán vzájomné konzultácie o závažnosti akýchkoľvek nepriaznivých vplyvov, ktoré môžu mať na zdravie človeka ochorenia, súvisiace s vodou.
2. Ak budú zainteresované zmluvné strany súčasne i zmluvnými stranami Dohovoru, potom sa budú spolupráca a pomoc, súvisiace s akýmikoľvek cezhraničnými účinkami ochorení súvisiacich s vodou, ktoré bude možné považovať za cezhraničné dopady, uskutočňovať v súlade s ustanoveniami Dohovoru.

Článok 14

Medzinárodná podpora opatreniam, uskutočňovaným na národnej úrovni

Pri spolupráci a poskytovaní si vzájomnej pomoci pri zavádzaní celoštátnych a miestnych plánov, uvedených v odseku b) článku 11, sú zmluvné strany povinné predovšetkým zvažovať, ako by mohli čo možno najlepšie prispieť k podporovaniu:

- a. prípravy celoštátnych i miestnych plánov využívania vody a programov, zameraných na zlepšenie dodávky vody a sanitácie;
- b. zdokonaľovania -- v rámci plnenia horeuvedených plánov a programov -- formulovania projektov, najmä infraštruktúrnych, zameraných na uľahčenie prístupu k finančným zdrojom;
- c. efektívneho vykonávania takých projektov;
- d. zavádzania systémov pre kontrolu (surveillance) a včasné varovanie, plánov pre nepredvídané udalosti a kapacít na umožnenie odpovedania, týkajúcich sa ochorenia súvisiaceho s vodou;
- e. prípravy právnych noriem, napomáhajúcich uplatňovaniu tohto Protokolu;
- f. vzdelávania a školenia kľúčového odborného a technického personálu;
- g. výskumu a rozvoja v oblasti nákladovo efektívnych prostriedkov a postupov na prevenciu, kontrolu a znižovanie výskytu ochorení, súvisiacich s vodou;
- h. prevádzkovania účinných sietí na monitorovanie a vyhodnocovanie poskytovania a kvality služieb, súvisiacich s vodou, ako aj vypracovávaní integrovaných databáz a informačných systémov;
- i. dosiahnutia záruky kvality pre monitorovacie činnosti, vrátane porovnateľnosti medzi laboratóriami.

Článok 15

Kontrola dodržiavania

Zmluvné strany budú kontrolovať dodržiavanie ustanovení tohto Protokolu zmluvnými stranami na základe kontrolných a vyhodnocovacích činností podľa článku 7. Mnohostranné opatrenia nekonfrontačnej, nesúdnej a konzultatívnej povahy, používané na kontrolovanie dodržiavania súladu s Protokolom stanovia zmluvné strany na svojej prvej schôdzke. Takéto opatrenia umožnia primeranú účasť verejnosti.

Článok 16

Schôdzka zmluvných strán

1. Prvá schôdzka zmluvných strán sa zvolá najneskôr do osemnástich mesiacov po nadobudnutí platnosti tohto Protokolu., okrem prípadov, keď bude schôdzka potrebná v záujme dosiahnutia cieľov podľa odseku 2 tohto článku, sa budú ďalšie bežné schôdzky uskutočňovať v pravidelných intervaloch stanovených zmluvnými stranami, no minimálne raz za každé tri roky. Počas bežnej schôdzky sa môže, ak sa na tom zmluvné strany dohodnú, uskutočniť aj mimoriadna schôdzka. Mimoriadna schôdzka sa môže uskutočniť i na základe písomnej žiadosti ktorejkoľvek zo zmluvných strán, jej zvolanie však musí počas šiestich mesiacov, nasledujúcich po dátume oznámenia tejto žiadosti všetkým zmluvným stranám, podporiť aspoň jedna tretina z nich.
2. Ak to bude možné, bežné schôdzky zmluvných strán sa uskutočnia spoločne so schôdzami zmluvných strán Dohovoru.
3. Na schôdzkach budú zmluvné priebežne vyhodnocovať uplatňovanie tohto Protokolu a budú za týmto účelom:
 - a. vyhodnocovať postup a metodologické prístupy v oblasti prevencie, kontroly a znižovania výskytu ochorení súvisiacich s vodou, podporovať vzájomnú konvergenciu týchto opatrení a posilňovať v súlade s článkami 11, 12, 13 a 14 cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu;
 - b. vyhodnocovať na základe informácií, poskytovaných zmluvnými stranami v súlade s pokynmi, stanovenými na ich schôdzkach, pokrok, dosahovaný pri uplatňovaní tohto Protokolu; tieto pokyny musia zabezpečiť, aby sa vylúčila duplicita pri vypracovávaní správ;
 - c. neustále informované o pokroku, dosahovanom v uplatňovaní Dohovoru;
 - d. si vymieňať informácie so schôdzkami zmluvných strán Dohovoru a zvažovať možnosti vykonania spoločných krokov s nimi;
 - e. využívať vo vhodných prípadoch služby, poskytované zodpovedajúcimi orgánmi Hospodárskej komisie pre Európu a Regionálneho úradu Svetovej zdravotníckej organizácie pre Európu;
 - f. stanovovať formu účasti iných kompetentných medzinárodných vládnych i nevládných organizácií na všetkých schôdzkach a ďalších činnostiach, súvisiacich s dosahovaním cieľov tohto Protokolu;
 - g. zvažovať vo svetle skúseností, získaných o týchto záležitostiach na iných medzinárodných fórach, o zavedení ďalších opatrení, umožňujúcich prístup k informáciám, účasť verejnosti na rozhodovacom procese a jej prístup k súdnemu alebo administratívne preskúmvaniu rozhodnutí, uskutočnených v rámci pôsobnosti tohto Protokolu;
 - h. vypracovávať svoje programy, vrátane projektov, určených na základe tohto Protokolu a Dohovoru na spoločné vykonanie, a zriaďovať orgány, potrebné pre vykonávanie horeuvedených pracovných programov;
 - i. zvažovať a prijímať pokyny a smernice, podporujúce vykonávanie ustanovení tohto Protokolu;
 - j. stanovia a na základe všeobecnej zhody prijímu počas svojej prvej schôdzky rokovací poriadok svojich schôdzok; tento rokovací poriadok musí obsahovať ustanovenie, podporujúce harmonickú spoluprácu so schôdzkou zmluvných strán Dohovoru;
 - k. zvažovať a prijímať návrhy na doplnenie a zmeny tohto Protokolu;
 - l. zvažovať a uskutočňovať akékoľvek prídavné kroky, ktoré môžu byť potrebné v záujme dosiahnutia cieľov tohto Protokolu.

Článok 17

Sekretariát

1. Výkonný tajomník Hospodárskej komisie pre Európu a Regionálny riaditeľ Regionálneho úradu Svetovej zdravotníckej organizácie pre Európu budú pre Protokol vykonávajú nasledujúce funkcie, prináležiace sekretariátu:
 - a. zvolávajú a pripravujú schôdzky zmluvných strán;
 - b. odovzdávajú zmluvným stranám správy a iné informácie, ktoré prijímú v súlade s ustanoveniami tohto Protokolu;

- c. vykonávajú akékoľvek iné funkcie, ktoré im na základe dostupných finančných zdrojov stanoví schôdzka zmluvných strán.
2. Výkonný tajomník Hospodárskej komisie pre Európu a Regionálny riaditeľ Regionálneho úradu Svetovej zdravotníckej organizácie pre Európu:
 - a. vypracujú formou memoranda porozumenia podrobnosti, týkajúce sa postupu pri spoločnom vykonávaní úloh a budú o tom informovať schôdzku zmluvných strán;
 - b. budú zmluvné strany oboznamovať s prvkami a spôsobmi vykonávania pracovného programu, uvedeného v odseku 3 článku 16.

Článok 18

Doplňky a zmeny protokolu

1. Návrhy doplnkov a zmien tohto Protokolu môže predložiť každá zmluvná strana.
2. Návrhy doplnkov a zmien tohto Protokolu budú posudzované na stretnutiach zmluvných strán.
3. Znenie návrhu doplnkov alebo zmien sa predloží v písomnej forme sekretariátu, ktorý s ním najmenej deväťdesiat dní pred konaním stretnutia, na ktorom sa má posudzovať, oboznámi všetky zmluvné strany.
4. Doplnok alebo zmena tohto Protokolu sa prijme na základe dohody predstaviteľov zmluvných strán, prítomných na stretnutí. Prijatý doplnok alebo zmenu oznámi sekretariát depozitárovi, ktorý ich za účelom prijatia odošle všetkým zmluvným stranám. Vo vzťahu k zmluvným stranám, ktoré príslušný doplnok alebo zmenu prijali, nadobudnú tieto platnosť na deväťdesiaty deň odo dňa, keď dve tretiny týchto zmluvných strán uložia u depozitára svoje listiny, potvrdzujúce prijatie zmeny. Vo vzťahu ku všetkým ostatným zmluvným stranám nadobudne zmena platnosť na deväťdesiaty deň odo dňa, keď príslušná zmluvná strana uloží u depozitára svoju listinu o prijatí zmeny.

Článok 19

Hlasovacie právo

1. Okrem prípadov, uvedených v odseku 2 tohto článku, disponuje každá zmluvná strana jedným hlasom.
2. Organizácie pre regionálnu hospodársku integráciu budú v záležitostiach, spadajúcich pod ich pôsobnosť, vykonávať hlasovacie právo s počtom hlasov, ktorý bude rovný počtu ich členských štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Protokolu. Takéto organizácie nehlasujú, ak hlasujú ich členské štáty a naopak.

Článok 20

Urovnávanie sporov

1. V prípade sporu medzi dvoma lebo viacerými zmluvnými stranami, týkajúceho sa výkladu alebo vykonávania tohto Protokolu, sa majú zmluvné strany pokúsiť o jeho urovanie rokovaním, alebo pomocou akéhokoľvek iného spôsobu urovnávania sporov, ktorý bude pre jeho účastníkov prijateľný.
2. Pri podpise, ratifikácii, prijatí a schválení tohto Protokolu, ako aj pri prístupe k nemu, alebo kedykoľvek po vykonaní niektorého z týchto úkonov môže zmluvná strana formou písomného oznámenia, zaslaného depozitárovi, vyhlásiť, že v prípade sporu, ktorý nebude urovaný podľa odseku 1, prijme vo vzťahu ku každej inej zmluvnej strane prijímajúcej tú istú povinnosť, za povinný niektorý z nasledujúcich spôsobov urovnávania sporov:
 - a. ak sú zmluvné strany aj zmluvnými stranami Dohovoru, a prijali vo svojom vzájomnom vzťahu za povinný jeden alebo oba spôsoby riešenia sporov, umožnené Dohovorom, potom sa

- urovnanie sporu uskutoční v súlade s ustanoveniami Dohovoru, týkajúcimi sa urovnávania sporov, vznikajúcich v súvislosti s Dohovorom;
- b. ak sa zmluvné strany nedohodnú na arbitráži alebo inom spôsobe urovnávania sporov, spor sa predloží Medzinárodnému súdnemu dvoru.

Článok 21

Podpis

Tento Protokol bude predložený na podpísanie štátom, ktoré sú členmi Hospodárskej komisie pre Európu, štátom, ktoré sú členmi Regionálneho výboru Svetovej zdravotníckej organizácie pre Európu, ako aj štátom, ktoré majú vo vzťahu k Hospodárskej komisii pre Európu podľa odseku 8 Rozhodnutia Hospodárskej sociálnej rady č. 36 (IV) z 28. marca 1947 konzultatívny štatút, a tiež tým organizáciám pre regionálnu hospodársku integráciu, založeným suverénnymi členskými štátmi Hospodárskej komisie pre Európu a Regionálneho výboru Svetovej zdravotníckej organizácie pre Európu, na ktoré ich členské štáty preniesli kompetencie týkajúce sa záležitostí podliehajúcich tomuto Protokolu, vrátane kompetencií uzavierať v súvislosti s takýmito záležitosťami dohody a to v Londýne dňa 17. júna 1999 pri príležitosti konania Tretej konferencie ministrov o životnom prostredí a zdraví a potom do 18. decembra 1999 v sídle Organizácie spojených národov v New Yorku.

Článok 22

Ratifikácia, prijatie, schválenie a prístup

1. Tento Protokol podlieha ratifikácii, prijatiu, alebo schváleniu signatárskymi štátmi a členskými štátmi organizácií pre regionálnu hospodársku integráciu.
2. K tomuto protokolu môžu pristúpiť štáty a organizácie, uvedené v článku 21.
3. Každá organizácia, uvedená v článku 21, ktorá sa stane zmluvnou stranou bez toho, že by bol zmluvnou stranou niektorý z jej členských štátov, bude viazaná všetkými povinnosťami, vyplývajúcimi z tohto Protokolu. V prípade takýchto organizácií, ktorých jeden alebo viacero členských štátov sú zmluvnými stranami, sa organizácie a ich členské štáty dohodnú o svojich vzájomných zodpovednostiach pri vykonávaní povinností, vyplývajúcich z tohto Protokolu. V takýchto prípadoch nebudú organizácie a ich členské štáty oprávnené na súbežné vykonávanie práv, ktoré im vyplývajú z tohto Protokolu.
4. V ratifikačnej listine a listinách o prijatí uvedú organizácie pre regionálnu hospodársku integráciu, uvedené v článku 21, rozsah svojich kompetencií v oblasti záležitostí, podliehajúcich tomuto Protokolu. Tieto organizácie oznámia depozitárovi každú podstatnú zmenu, ktorá nastane v rozsahu ich kompetencií.
5. Ratifikačné listiny a listiny o prijatí sa uložia u generálneho tajomníka Organizácie spojených národov.

Článok 23

Nadobudnutie platnosti

1. Tento protokol nadobudne platnosť na deväťdesiaty deň odo dňa uloženia šestnástej ratifikačnej listiny a listín o jeho prijatí.
2. listina, uložená organizáciou pre regionálnu hospodársku spoluprácu, sa nebude pre účely odseku 1 tohto článku považovať za samostatnú listinu, dopĺňajúcu počet listín, uložených členskými štátmi takejto organizácie.
3. Vo vzťahu ku každému štátu alebo organizácii podľa článku 21, ktoré ratifikujú, prijímú a schvália tento protokol, alebo k nemu pristúpia po uložení šestnástej ratifikačnej listiny a listín o prijatí

nadobudne tento protokol platnosť na deväťdesiaty deň odo dňa, kedy takýto štát alebo organizácia uložia svoju ratifikačnú listinu a listiny o jeho prijatí.

Článok 24

Odstúpenie od protokolu

Po troch rokoch odo dňa nadobudnutia platnosti pre ktorúkoľvek zo zmluvných strán môže takáto zmluvná strana prostredníctvom písomného oznámenia, predloženého depozitárovi, od tohto Protokolu kedykoľvek odstúpiť. Každé takéto odstúpenie nadobudne platnosť na deväťdesiaty deň odo dňa, kedy depozitár prijal horeuvedené písomné oznámenie.

Článok 25

Depozitár

Depozitárom tohto Protokolu je generálny tajomník Organizácie spojených národov.

Článok 26

Právna platnosť

Originál tohto Protokolu, ktorého text v anglickom, francúzskom, nemeckom a ruskom jazyku sú rovnako autentické, sa uloží u generálneho tajomníka Organizácie spojených národov.

Na dôkaz čoho dolupodpísaní, ktorí sú na to riadne splnomocnení, podpísali tento protokol.

V Londýne dňa sedemnásteho júna tisíc deväťsto deväťdesiatdeväť.